

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

БОЛЬШУКІНА АЛІНА ВЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 37.07:005.3

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ НА АДАПТИВНИХ ЗАСАДАХ**

13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Рябова Зоя Вікторівна,
Інститут менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України,
завідувач кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук
Борова Тетяна Анатоліївна,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, завідувач кафедри педагогіки та іноземної філології;

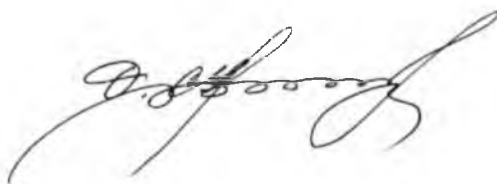
кандидат педагогічних наук, доцент
Пісоцька Леоніда Станіславівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, декан факультету дошкільної освіти

Захист відбудеться «29» грудня 2015 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.455.03 у ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053 Київ, вул. Артема, 52-А, корпус 3, зала засідань

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053 Київ, вул. Артема, 52-А.

Автореферат розісланий «27» листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Снісаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Інтенсивні, кардинальні перетворення, що відбуваються в житті суспільства, вимагають певних змін у системі освіти, у тому числі й дошкільної, яка завжди виконувала й виконує важливе соціальне замовлення суспільства щодо розвитку, виховання та навчання дитини, формування її життєвої компетентності. У Законі України “Про дошкільну освіту” зазначається, що дошкільна освіта є обов’язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти країни. Держава визнає пріоритетну роль дошкільної освіти та створює належні умови для її здобуття. Забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту, відповідно до нормативних документів, дошкільний навчальний заклад, керівництво яким здійснює його директор (завідувач). Він є ключовою фігурою в процесі управління закладом. В умовах сьогодення перед ним стоять складні завдання щодо забезпечення функціонування та розвитку ДНЗ.

Дошкільний навчальний заклад (ДНЗ) – це відкрита соціально-педагогічна система, яка постійно змінюється. Зміни в такій системі можуть бути як позитивні, що сприяють прогресу так і негативні, які призводять систему до регресу. Позитивні зміни відбуваються завдяки цілеспрямованого впливу на діяльність ДНЗ.

Процес управління в дошкільному навчальному закладі, як і в будь-якій соціально-педагогічній системі, спрямований на впорядкування об’єкта управління (керованої підсистеми). Основним його завданням є забезпечення цілеспрямованості, узгодженості функціонування та розвитку керованої підсистеми. Від результативності управлінської діяльності керівника залежить якість сформованості в дитини початкових, елементарних, але науково обґрунтованих знань про себе та оточуючий світ, системи моральних цінностей, рівень сформованості життєвої компетентності та інших компетентностей, що зазначені в Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”.

Інформація, що розміщена на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України щодо стратегії розвитку дошкільної освіти, дозволяє стверджувати, що забезпечити розвиток дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей можна шляхом використання в управлінській діяльності новітніх технологій. Актуальною в умовах постійних змін внутрішнього й зовнішнього середовища ДНЗ є технологія адаптивного управління. Саме це обґрунтовує необхідність теоретичного розгляду та розкриття аспектів практичного використання цієї технології в процесі управління дошкільним навчальним закладом.

Питання соціального управління взагалі й процесу управління соціально-педагогічними системами висвітлено в роботах вітчизняних і зарубіжних авторів: М. Альберта, В. Афанасьєва, В. Беспалька, В. Базелюка, О. Боднар, О. Галуса, Б. Гаєвського, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, О. Козлової, В. Крижка, Н. Кузьміної, Ю. Конаржевського, Ю. Кравченка, В. Лугового, О. Майорова, О. Мармази, В. Маслова, М. Мескона, О. Мойсєєва, Є. Моргунова, В. Новака, В. Олійника, Є. Павлютенкова, В. Пікельної, М. Поташніка, З. Рябової, В. Саюк, Л. Сергєєвої, Т. Сорочан, Н. Тализіної, Г. Тимошко, П. Третьякова, Ф. Хедоурі, Т. Шамової, Г. Шокіна, В. Якуніна та ін.

Основоположником вітчизняної системи адаптивного управління є Г. В. Єльнікова та її наукова школа. У працях науковців розкрито питання методології адаптивного управління в освіті й описано технологію використання моніторингу на основі кваліметричного підходу, як механізму адаптивного управління. Це праці Т. Борової, Г. Єльнікової, Р. Зуб'яка, О. Касьянової, Г. Кравченко, Л. Коробович, С. Кретович, І. Лапшиної, В. Лунячека, В. Петрова, Г. Полякової, В. Приходька, З. Рябової, Г. Сухович, Л. Фесік та ін. У дослідженні ми спиралися саме на роботи цих вчених.

Адаптивне управління навчальними закладами розглядалося й у роботах зарубіжних авторів: І. Азовцева, Н. Бояринцевої, Т. Давиденко, М. Капустіна, С. Мітіна, С. Сидорової, П. Третьякова, Т. Шамової, Є. Ямбурга та ін.

Питання управління дошкільним навчальним закладом розкриті в роботах Л. Артемової, К. Белої, А. Богуш, Г. Бурми, Н. Виноградової, О. Запорожця, О. Зайченко, Т. Колодяжної, О. Кононко, К. Крутій, Г. Ксендзової, Н. Лященко, Л. Маркової, Т. Махині, Л. Пісоцької, Л. Поздняка, Л. Покроєвої, З. Плохій, П. Третьякова, Л. Фалюшиної, А. Федорової; проблеми розвитку навчального закладу описано такими вченими, як В. Єрошин, В. Лазарев, А. Лоренсов, М. Моїсеєв, М. Поташнік, О. Хомерікі та ін.; методологія педагогічних досліджень описана в працях таких науковців, як І. Аносов, С. Гончаренко, М. Данилов, М. Елькін, В. Краєвський, В. Кремень, Ю. Конаржевський, В. Маслов, Д. Новіков, В. Олійник, В. Ягупов, В. Ястребова та ін.

Моделювання освітніх процесів і використання технологій в освіті розглядають у своїх наукових працях І. Анненкова, І. Бех, І. Булах, М. Дороніна, В. Єлисеєва, Т. Єсенкова, В. Кальней, О. Локшина, І. Маслікова, В. Маслов, С. Мітіна, В. Олійник, О. Пехота, В. Пікельна, С. Подмазін, Н. Шведова, С. Шишов, Є. Чернишова, І. Якіманська та ін.; про сутність кваліметрії, її принципи та використання, аспекти факторно-критеріального моделювання в освіті йдеться в роботах Г. Азгальдова, О. Ануфрієвої, С. Вольянської, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, В. Камишина, Л. Лузан, Т. Лукіної, В. Олійника, О. Почуєвої, Е. Райхмана, З. Рябової, О. Субетто, Т. Хлебнікової та ін.

Проте результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволяють стверджувати, що технологія адаптивного управління частіше застосовується у сфері загальної середньої освіти, для якої вона найбільше розроблена. Разом із тим можливості адаптивного управління загальною середньою освітою можна поширити на діяльність дошкільних навчальних закладів. Майже не зустрічаються дослідження, предметом яких було б адаптивне управління ДНЗ. На жаль, наукові роботи, які б розкривали основи управління дошкільним навчальним закладом на кваліметричних засадах, також практично відсутні. Крім того, необхідність дослідження цього питання зумовлюється й виявленою низкою протиріч між:

- посиленням ролі самоорганізації діяльності педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів і неготовністю керівників дошкільних навчальних закладів до здійснення управління на адаптивних засадах;

- необхідністю якісного надання освітніх послуг дошкільним навчальним закладом і чітким визначенням критеріїв оцінки діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу;

– викликами сьогодення щодо поступового переведення діяльності дошкільних навчальних закладів на засади природного розвитку та недостатньою розробленістю технології адаптації педагогічних колективів до роботи в мінливих умовах оточуючого середовища.

Розв'язуючи зазначені протиріччя з метою здійснення адаптивного управління в дошкільному навчальному закладі, необхідно створити відповідну критеріальну основу для відстеження динаміки розвитку життєвої компетентності дітей, професійної діяльності педагогів, керівників, самого навчального закладу тощо.

Таким чином, актуальність проблеми адаптивного управління дошкільним навчальним закладом і недостатнє її висвітлення в теорії та практиці зумовили вибір теми нашого дисертаційного дослідження: **“Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана згідно з передбаченою планом науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України тематикою “Наукові засади та технології формування змісту підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти” (державний реєстраційний номер 0109U002236).

Тема дослідження затверджена на засіданні Вченої ради ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України (протокол № 2 від 24.02.2011) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координаційних наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 14.06.2011).

Мета дослідження полягає в розробці науково обґрунтованої та експериментально перевіреної моделі управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах.

Відповідно до мети дисертаційного дослідження визначено **такі завдання**:

1. Розкрити сутність і особливості управління розвитком дошкільного навчального закладу на основі аналізу наукових джерел.
2. Виокремити адаптивні засади, описати кваліметричну основу та технологію управління розвитком дошкільного навчального закладу в сучасних умовах.
3. Розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.
4. Створити методичні рекомендації щодо застосування моделі в практичній діяльності дошкільного навчального закладу.

Об'єктом дослідження є управління розвитком дошкільного навчального закладу.

Предметом дослідження є теорія та технологія управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Методи дослідження. Для розв'язання дослідницьких завдань використано комплекс взаємодоповнюючих методів:

а) теоретичні: проблемно-цільовий, системно-структурний, порівняльно-зіставний, які дали можливість проаналізувати наукову літературу, матеріали, розміщені в мережі Інтернет за темою дослідження, з метою розкриття змісту, структури, особливостей діяльності дошкільного навчального закладу і провести моніторинг його розвитку при запровадженні адаптивного управління, вивчення,

систематизації та узагальнення нормативно-правових документів, науково-методичної інформації з метою визначення особливостей організації навчально-виховного процесу та створення умов для запровадження адаптивного управління в дошкільний навчальний заклад;

б) *емпіричні*: інформаційні (педагогічне спостереження), діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіда), експертне оцінювання (метод Дельфи), прогностичні (проектування та моделювання), статистичні (кваліметрична обробка даних із застосуванням комп'ютерної техніки);

в) *експериментальні* (констатуючий та формуючий експеримент), метод середнього арифметичного, що забезпечить визначення кваліметричної моделі діяльності дошкільного навчального закладу, експериментальна перевірка моделі адаптивного управління розвитком дошкільного навчального закладу та вироблення методичних рекомендацій щодо практичного її використання.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах; описано кваліметричну основу та технологію управління розвитком дошкільного навчального закладу на основі виокремлених адаптивних засадах в сучасних умовах;

- *уточнено* сутність понять “розвиток дошкільного навчального закладу”, “управління розвитком дошкільного навчального закладу”, “управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах”;

- *удосконалено* методи й засоби управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах;

- *дістали подальшого розвитку* теорія та технологія адаптивного управління в освіті шляхом розробки кваліметричної субмоделі стану розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах і використання її в практиці управлінської діяльності керівника дошкільного навчального закладу.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено, апробовано й запроваджено в практику спецкурс для завідувачів дошкільних навчальних закладів, вихователів-методистів, методистів і спеціалістів з питань дошкільної освіти районних (міських) відділів (управлінь) освіти у Комунальному вищому навчальному закладі “Харківська академія неперервної освіти”; адаптовано до умов діяльності ДНЗ кваліметричні (факторно-критеріальні) моделі, перевірено їх ефективність в експериментальних дошкільних навчальних закладах і розроблено методичні рекомендації щодо впровадження моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Матеріали дисертаційного дослідження успішно **впроваджені**:

- в управлінській діяльності керівників таких дошкільних навчальних закладів: КЗ “Дошкільний навчальний заклад (ясла – садок) № 80 Харківської міської ради” (довідка № 37 від 27.02.2015); Первомайський ДНЗ (ясла – садок) № 10 “Ромашка” Первомайської міської ради Харківської області (довідка № 11 від 19.03.2015); Комсомольський ДНЗ (ясла – садок) № 1 Комсомольської селищної ради Зміївського району Харківської області (довідка № 01-31/04 від 24.02.2015); Красноградський ДНЗ (ясла – садок) № 17 Красноградської міської ради Харківської області (довідка № 01-19/47 від 13.03.2015); Ізюмський ДНЗ (ясла – садок) № 13

компенсуючого типу (санаторний) Ізюмської міської ради Харківської області (довідка № 01-39/25 від 16.02. 2015);

- у змісті післядипломної педагогічної освіти для підвищення кваліфікації завідувачів дошкільних навчальних закладів у Комунальному вищому навчальному закладі “Харківська академія неперервної освіти” (довідка № 451а від 24.04.2015).

Теоретичні положення та практичні напрацювання, що викладені в дисертації, навчально-методичні рекомендації “Методичні матеріали з питання управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах” можна використовувати в системі післядипломної педагогічної освіти з резервом керівників ДНЗ, методистів (спеціалістів) районних(міських) методичних кабінетів (центрів), управлінській практиці.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації обговорювалися на Вченій раді КВНЗ “Харківська академія неперервної освіти” (протокол № 1 від 26.03.2015), на Міжнародній науково-практичній конференції “Інноваційна освітня діяльність: регіональні аспекти” (Біла Церква, 2011), V Міжнародній науково-практичній конференції “Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій” (Суми 2012), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Розвиток післядипломної педагогічної освіти у сучасному суспільстві: експериментально-дослідницька діяльність” (Львів, 2012), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Діяльність районних (міських) методичних кабінетів в умовах упровадження державних освітніх стандартів та інформаційно-комунікаційних технологій” (Рівне, 2012), IV Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій пам’яті видатного російського вченого-педагога В. О. Сластьоніна “Педагогическое образование: вызовы XXI” (Белгород, 2013), Міжнародній науково-практичній конференції “Управління післядипломною освітою: реалії, тенденції, перспективи” (Херсон, 2013), II Всеукраїнській науково-практичній конференції “Елітний менеджер: технологія підготовки в системі національної освіти” (Київ, 2015).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 20-ти одноосібних публікаціях, з них 7 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 – у зарубіжному виданні, 1 – у методичних матеріалах, 11 – у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (237 найменувань, з них 6 іноземною мовою), 12 додатків. Загальний обсяг роботи 286 сторінок. Обсяг основного тексту дисертації складає 228 сторінок, додатки розміщені на 34 сторінках. Дисертація містить 16 рисунків та 15 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо впровадження матеріалів дисертаційного дослідження й апробації результатів дисертації.

У першому розділі “**Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах у теорії та практиці**” з’ясовано основні поняття дисертації, проаналізовано *сутність управління розвитком дошкільного навчального закладу*, розкрито *особливості управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах*, наведено результати аналізу наукових джерел. *Визначено*, що дошкільна освіта – це соціально-педагогічна система, яка є складним утворенням і виступає як соціально зумовлена цілісність взаємодіючих на основі співпраці як між собою, так і з оточуючим середовищем, з його духовними та моральними цінностями учасників педагогічного процесу. Педагогічна система спрямована на формування та розвиток особистості. Її характеристиками виступають цілеспрямованість, самокерованість, імовірність, динамічність, відкритість, складність, соціальність, реальність. Для забезпечення її існування та утримання в межах заданих параметрів на неї здійснюється цілеспрямований вплив, що має назву *управління* і в соціально-педагогічних системах спрямований на впорядкування об’єкта управління (керованої підсистеми). Його основним завданням є забезпечення цілеспрямованості, узгодженості функціонування та розвитку керованої підсистеми.

Під *управлінням* у соціально-педагогічних системах науковці розуміють особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження й упорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління.

Дошкільний навчальний заклад є *відкритою, цілісною динамічною соціально-педагогічною системою*, життєзабезпечення якої можливе тільки за умови вміння керівника планувати, організовувати, контролювати, регулювати, узгоджувати й координувати роботу колективу на науковій основі. Визначено, що існують три рівні управління дошкільним навчальним закладом: перший рівень – управлінський; другий рівень – педагогічний, рівень навчально-виховного процесу; третій рівень – це рівень споживачів освітніх послуг.

Для забезпечення *ефективності* управління дошкільним навчальним закладом керуючою системою враховуються зміни, що відбуваються як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі закладу. Розвиток дошкільного навчального закладу – це певні зміни, що відбуваються в закладі внаслідок впливу на нього зовнішнього середовища та в результаті певних управлінських дій.

Зазначено, що *управління розвитком дошкільного навчального закладу* – це цілеспрямований вплив керуючої системи (суб’єкта управління) на всі підсистеми навчального закладу з метою забезпечити його функціонування та розвиток, який характеризується якісними й кількісними змінами в змісті, структурі, технології реалізації навчально-виховного процесу та залежно від характеру заданих параметрів і критеріїв результату.

Реалізація процесу управління розвитком дошкільного навчального закладу відбувається на основі певних *принципів*, під якими в управлінні дошкільним навчальним закладом розуміють основні правила в організації взаємодії керуючої та керованої підсистеми дошкільного навчального закладу. Виділяють такі принципи управління соціально-педагогічними системами: детермінованості; адаптивності;

цілеспрямованості та критеріальності; розподілу компетенції та ієрархічності; професіоналізму; науковості; демократизації та фінансово-економічної забезпеченості праці; гуманізації управління, відкритості.

Провідним є принцип адаптивності, який передбачає адаптацію загальної мети діяльності організації на специфіку й особливості кожного рівня управління. Саме при адаптації відбувається процес взаємоприспосовування керуючої й керованої підсистем, зміна комплексу соціальних відносин у самій системі (внутрішні зміни). Найголовніше, у процесі адаптації відбувається самоорганізація керованої системи. Означений принцип відповідає поняттю «*адаптивне управління*», яке відносно недавно з'явилося в науковому просторі і посіло чинне місце серед інших видів управління.

Адаптивне управління навчальними закладами розглядалося в роботах як вітчизняних (Т. Борової, Г. Єльнікової, Р. Зуб'як, О. Касьянової, Г. Кравченко, Л. Коробович, С. Кретович, І. Лапшиної, В. Луначека, В. Петрова, Г. Полякової, В. Приходька, З. Рябової, Г. Сухович, Л. Фесік та ін.), так і зарубіжних авторів (І. Азовцева, Н. Бояринцевої, Т. Давиденко, М. Капустіна, С. Мітіна, С. Сидорової, П. Третьякова, Т. Шамової, Є. Ямбурга та ін.).

Розкрито, що в зарубіжних наукових джерелах описується модель адаптивної школи, яка побудована на ідеї синергетичного підходу й характеризується відкритістю, динамічністю та самоспрямованим розвитком. Зазначено, що діяльність такої школи максимально адаптується до учнів з їх індивідуальними особливостями й разом із тим, по можливості, гнучко реагує на соціокультурні зміни середовища. В основу управління адаптивною школою покладені процеси самоорганізації та саморозвитку. Одним із механізмів цих процесів є рефлексія. Управління через рефлексію отримало назву рефлексивного управління. Сутнісною характеристикою рефлексивного управління є делегування багатьох повноважень і відповідальності за результати навчання та праці самим учасникам освітнього процесу.

Описано, що в роботах вітчизняних авторів Т. Борової, Г. Єльнікової, О. Касьянової, І. Лапшиної, В. Луначека, В. Петрова, Г. Полякової, Л. Фесік в основу адаптивного управління навчальним закладом покладено концепцію спрямованої самоорганізації, під якою розуміють процес управлінської взаємодії, що сприяє особистості у свідомому визначенні моделі своєї діяльності на основі діалогічного узгодження зовнішніх вимог, власних цілей та вимог реальних обставин і природовідповідному виконанню цієї діяльності.

Виділено *особливості* управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах. Особливостями виступають певні зміни у змісті, в організації та в технології здійснення процесу управління. Для досягнення ефективності управління дошкільним навчальним закладом узгоджується часткова мета кожного рівня управління (керівників, педагогічний та ін.) із загальною метою управління. Класичні функції управління (планування, організація, контроль, аналіз, регулювання) доповнюються цільовими функціями: рефлексивна функція, прогноуюча й консультативна (консалтингова) та ін. Таке перетворення передбачає знання мотивів, потреб, інтересів і цінностей людини, уміння забезпечувати умови для створення певної мотиваційної сфери, кооперацію дій керівника та підлеглих, що і є особливістю управління ДНЗ на адаптивних засадах.

Визначено, що центральним актом в управлінні є *прийняття рішень*. При управлінні дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах прийняття управлінського рішення має певну особливість – це колегіальна основа шляхом сполучення функцій управлінців і виконавців. Виокремлена й така особливість управління ДНЗ на адаптивних засадах, як те, що поточний контроль, аналіз проміжних результатів і коригування стану діяльності здійснюють безпосередньо виконавці, а зовнішнє оцінювання та коригування здійснюється керівником навчального закладу. *Технологія* управління ДНЗ на адаптивних засадах також має свою особливість – це застосування освітнього моніторингу, який використовує комплекс факторно-критеріальних (кваліметричних) моделей діяльності. Вони розробляються як еталон, стандарт діяльності для кожної категорії працівників ДНЗ.

Проаналізовано чинне нормативно-правове забезпечення діяльності дошкільних навчальних закладів і виокремлено, що їх діяльність як першої базової ланки системи освіти України ґрунтується на певній *законодавчій базі*, яка включає закони України, укази Президента України, акти Кабінету Міністрів України, накази та листи Міністерства освіти і науки України, накази та листи інших міністерств. У зазначених нормативних документах описано сутність дошкільної освіти в Україні та визначено пріоритети її розвитку.

У другому розділі “**Науково-теоретичне обґрунтування моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах**” обґрунтовано структуру та зміст моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах; визначено критерії, які були покладені в основу факторно-критеріальної (кваліметричної) субмоделі стану розвитку дошкільного навчального закладу (рис. 1).

З’ясовано, що моделювання управлінської діяльності спирається на систему принципів і способів організації та побудови теоретичної й практичної діяльності, а також на вчення про цю систему – методологію. Під методологією розуміють систему знань про основу та структуру педагогічної теорії, про принципи підходу і способи добування знань, які відображають педагогічну дійсність. Результатом моделювання є побудова певної *моделі*. Розроблено модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах і описано її методологічне *підґрунтя*: система діяльності з одержання знань про педагогічну дійсність і обґрунтування програм, логіки та методів, оцінки якості спеціально-наукових педагогічних досліджень, побудована з позиції філософії та загальнонаукових підходів: системного, діяльнісного та ін., складається із закономірностей, принципів, функцій управління ДНЗ. У її основі покладена методологія управління, як вчення про організацію управлінської діяльності. Її розкриття має таку схему: характеристика управлінської діяльності; її особливості та принципи; логічна структура управлінської діяльності: суб’єкт управління, об’єкт управління, предмет, форми, засоби, методи та результат управлінської діяльності; часова структура управлінської діяльності – її фази, стадії та етапи.

Обґрунтовано, що методологічною основою управлінської діяльності керівника навчального закладу в умовах ринкових відносин є наукові основи менеджменту. Це закономірності, принципи, підходи, функції, методи управління дошкільним навчальним закладом.

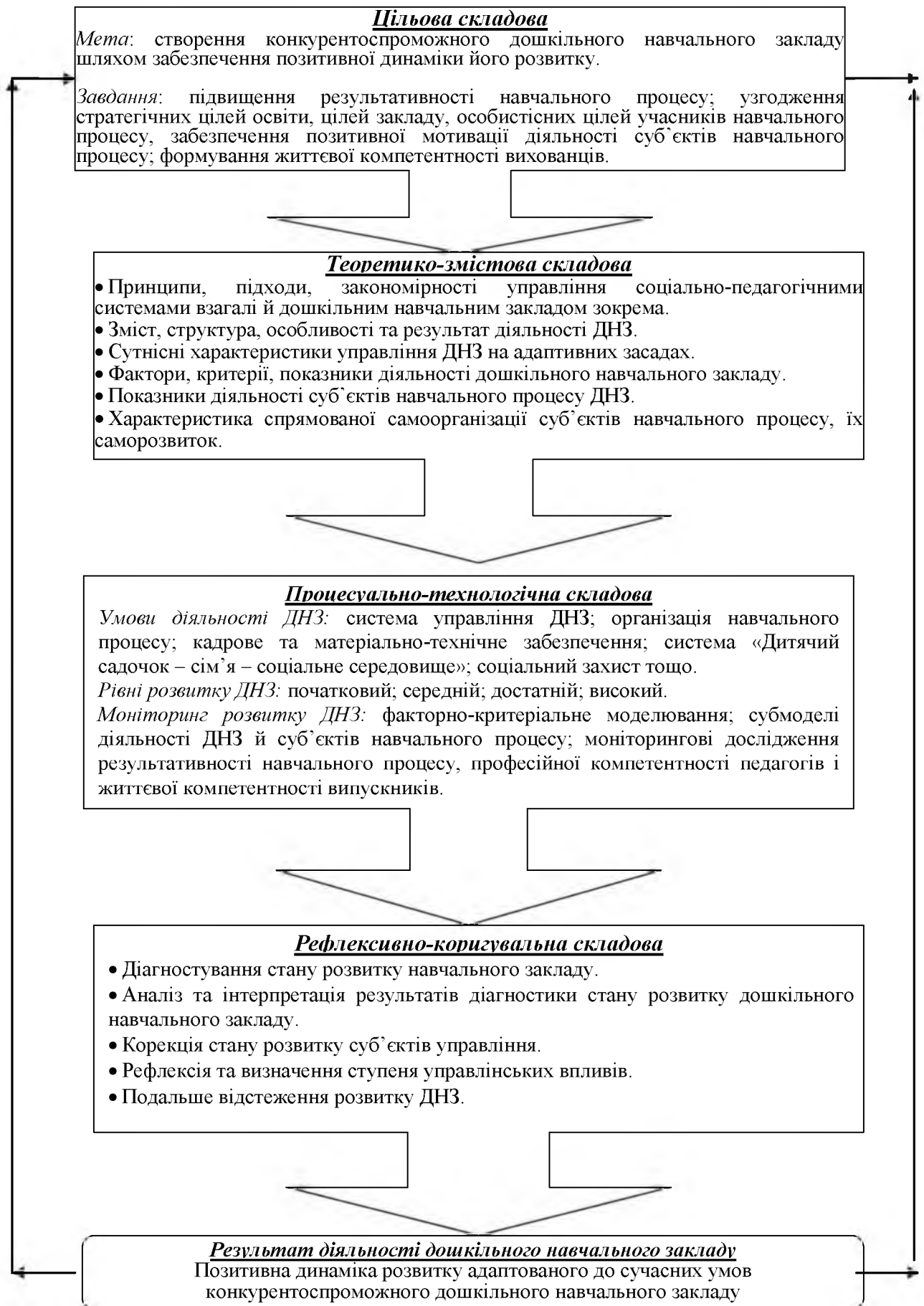

Рис. 1. Модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах

Під *закономірностями* створення моделі управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах розуміються основні положення науки управління, які відображають причинно-наслідковий зв'язок між управлінськими впливами керуючої підсистеми та результатами цих впливів на керовану підсистему.

Розкрито, що управлінські впливи здійснюються на основі людиноцентристського, синергетичного, адаптивного підходів. Останній, за своєю сутністю, є видом взаємодії особистості чи соціальної групи із соціальним або освітнім середовищем, що сприяє узгодженню вимог і очікувань її учасників. Взаємодія здійснюється з урахуванням певних принципів, як конкретних правил, що базуються на об'єктивних закономірностях, і врахування яких полегшує управлінську діяльність, неодмінно спрямовує процес на позитивний результат і гарантує його досягнення. Нами виділено такі *принципи*: детермінованості, адаптивності, цілеспрямованості та критеріальності, розподілу компетенції та ієрархічності, професіоналізму, науковості, демократизації та фінансово-економічної забезпеченості праці, гуманізації управління, відкритості.

Виділено етапи побудови моделі управління розвитком дошкільного ДНЗ на адаптивних засадах: формулювання мети створення моделі; виділення основних компонентів моделі управління ДНЗ на адаптивних засадах і встановлення між ними зв'язків; побудова ідеальної моделі стану об'єкта управління; визначення способу вимірювання результату; визначення процесу реалізації моделі й засобів узагальнення результатів її застосування; побудова моделі.

Побудовано модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах, яка має п'ять складових. *Цільова* складова відображає мету та завдання управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах. *Теоретико-змістова* складова включає такі компоненти: принципи, підходи, закономірності управління соціально-педагогічними системами взагалі й ДНЗ зокрема; зміст, структура, особливості та результат діяльності ДНЗ; сутнісні характеристики управління ДНЗ на адаптивних засадах; фактори, критерії, показники діяльності ДНЗ; характеристика та показники діяльності суб'єктів навчального процесу дошкільного навчального закладу. *Процесуально-технологічна* складається з трьох блоків: умови діяльності ДНЗ: організація системи управління дошкільним навчальним закладом; організація навчально-виховного процесу; кадрове забезпечення; матеріально-технічне забезпечення; система “Дитячий садочок – сім'я – соціальне середовище”; соціальний захист суб'єктів навчального процесу тощо; рівні розвитку ДНЗ: початковий, середній, достатній, високий; моніторинг розвитку ДНЗ: факторно-критеріальне моделювання; субмоделі діяльності навчального закладу й суб'єктів навчального процесу; моніторингові дослідження результативності навчального процесу, розвитку професійної компетентності педагогів і рівень сформованості життєвої компетентності випускників. *Процесуально-технологічна* складова описує чітку систему здійснення управління на адаптивних засадах. *Рефлексивно-коригувальна* складова має такі блоки: діагностування стану розвитку дошкільного навчального закладу; аналіз та інтерпретація результатів діагностики стану розвитку дошкільного навчального закладу; корекція стану розвитку суб'єктів управління дошкільним навчальним

закладом; рефлексія та визначення ступеня управлінських впливів; подальше відстеження розвитку ДНЗ. Завершується модель розвитку ДНЗ на адаптивних засадах подальшим відстеженням його розвитку, шляхом створення відповідної програми розвитку ДНЗ.

Розкрито сутнісні характеристики технології використання моделі в практиці діяльності дошкільних навчальних закладів, що забезпечує успішність її реалізації.

Доведено, що саме технологічний підхід у реалізації моделі забезпечує ефективність і результативність діяльності навчального закладу. У межах нашого дослідження ми використовували загальне тлумачення поняття технології, яке передбачає власне технологічні процеси отримання запрограмованого результату через покрокове здійснення певних послідовних дій і отримання кінцевого продукту: запланований рівень життєвої компетентності випускника та якість освітніх послуг, що надає дошкільний навчальний заклад. Термін *якість* розуміється нами як прогнозований результат, який узгоджено із запитами споживачів освітніх послуг. Технологічний підхід передбачає врахування оптимальних витрат. Під ними розуміємо мінімально можливі витрати, які не спричиняють погіршення умов діяльності дошкільного навчального закладу, санітарних і екологічних норм, норм технічної та пожежної безпеки (охорона праці), соціального захисту педагогічних працівників, а також фінансових, економічних, політичних та інших ризиків.

Обґрунтовано, що в основу технології використання моделі управління розвитком ДНЗ на адаптивних засадах покладено кваліметричний підхід, який передбачає використання комплексу *факторно-критеріальних субмоделей*. У нашому випадку це *субмоделі*: стану розвитку ДНЗ на адаптивних засадах та стану навчально-виховного процесу в ДНЗ. Також провідними щодо визначення результативності діяльності ДНЗ є такі субмоделі: загальний рівень розвитку (рівень життєвої компетентності) вихованців ДНЗ; рівень морального розвитку вихованців ДНЗ; рівень розумового розвитку вихованців ДНЗ; рівень фізичного розвитку вихованців ДНЗ; стан підготовки та адаптації випускників у ЗНЗ. Будь-яка факторно-критеріальна субмодель включає в себе: “вагомість параметрів” (M), “вагомість факторів (m)” і “вагомість критеріїв (v)”, значення яких виводиться за методом Дельфи на підставі проведених замірів пріоритетності напрямів діяльності навчального закладу. Зазначені вагомості є змінними, як наслідок зміни пріоритетів учасників освітнього процесу. Заповнюючи субмоделі, здійснюємо оцінювання стану об’єкта управління, тобто здійснюється часткова оцінка критеріїв шляхом застосування методу експертного оцінювання. Оцінювання здійснюється шляхом виставлення певних балів. При цьому може використовуватися будь-яка шкала оцінювання. На підставі виставлених балів відбувається оцінювання стану об’єкта, здійснюється індексне оцінювання, результати аналізуються, інтерпретуються. За отриманими результатами відбувається коригування стану об’єкта. Для полегшення обчислення використовується табличний редактор Excel.

У третьому розділі **“Експериментальна перевірка моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах”** здійснено

експериментальну перевірку моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Експериментальна перевірка моделі управління розвитком ДНЗ на адаптивних засадах здійснювалася за планом. На організаційному етапі експериментальної перевірки ми провели, по-перше, опитування її учасників. Усього в експериментальній перевірці взяли участь 2180 осіб, серед них 5 завідувачів ДНЗ, 123 педагогічних працівники, 1026 вихованців, 1026 батьків (1 представник від сім'ї). По-друге, здійснили початкові заміри за допомогою кваліметричних моделей. Акцентуємо, що нами було адаптовано до умов діяльності ДНЗ кваліметричні моделі, розроблені такими науковцями, як О. Ануфрієва, Т. Борова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, Р. Назарян, В. Олійник, Г. Полякова, З. Рябова.

Підкреслено, що провідними ознаками експериментальної перевірки є залежні, незалежні та проміжні змінні. *Незалежною змінною* в нашому випадку виступає кваліметрична субмодель стану розвитку ДНЗ на адаптивних засадах. *Залежними змінними* дослідження виступають: загальний розвиток дітей; діяльність вихователів ДНЗ; діяльність завідувача й адміністрації ДНЗ; імідж ДНЗ, оцінка його діяльності з боку батьків, громадськості; стан розвитку ДНЗ (самооцінювання діяльності). Додаткові (проміжні) змінні безпосередньо нами не виявлялися. У ході експериментальної перевірки моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах залежні, незалежні змінні виявлялися, вимірювалися й підлягали математичній обробці. Для їх обробки були підібрані відповідні методи емпіричного рівня.

Таблиця 1

Зведена таблиця стану розвитку дошкільних навчальних закладів на адаптивних засадах

Назва закладу	Початок	Кінець	Приріст
КЗ «Дошкільний навчальний заклад (ясла – садок) № 80 Харківської міської ради»	0,71	0,81	0,10
Ізюмський ДНЗ (ясла – садок) № 13 компенсуючого типу (санаторний)	0,65	0,77	0,12
Комсомольський ДНЗ (ясла – садок) № 1 Комсомольської селищної ради Зміївського району	0,67	0,80	0,13
Красноградський ДНЗ (ясла – садок) № 17	0,67	0,78	0,11
Первомайський ДНЗ (ясла – садок) № 10 «Ромашка»	0,69	0,79	0,10
Середнє арифметичне загальної оцінки	0,68	0,79	+ 0,11

Наочно динаміку стану розвитку дошкільних навчальних закладів на адаптивних засадах відображено на рисунку 2.

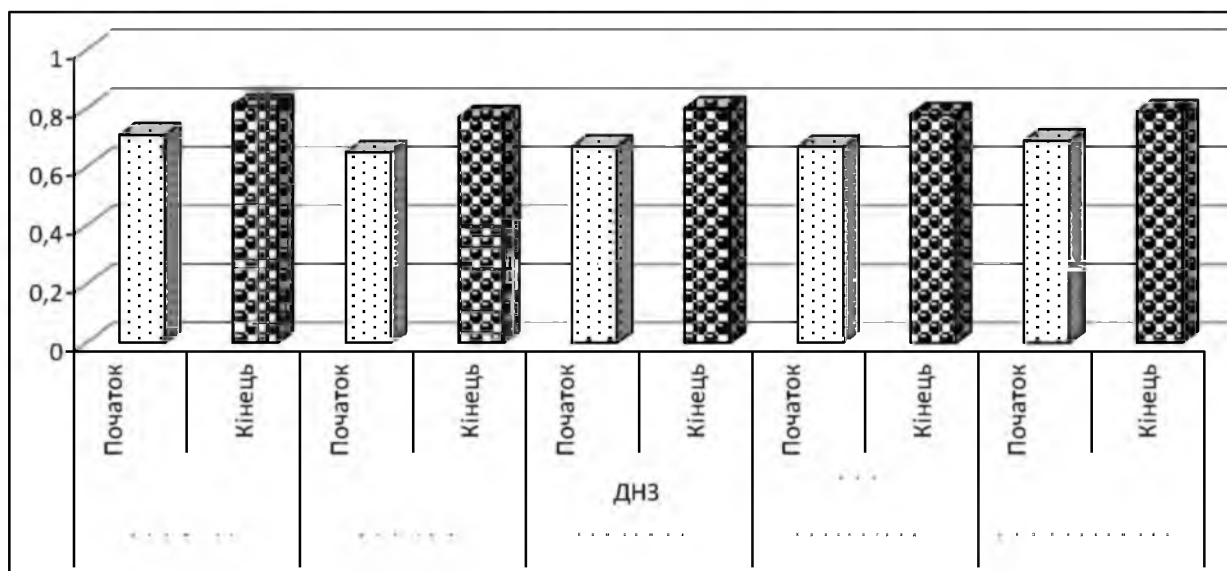

Рис. 2. Динаміка стану розвитку ДНЗ на адаптивних засадах

Для запровадження моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу розроблено відповідні методичні рекомендації.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичний аналіз і *нове* розв'язання наукової проблеми управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах, яке дає змогу на науковому та практичному рівнях забезпечити конкурентоспроможність навчального закладу шляхом підвищення результативності навчального процесу в ДНЗ, сприятиме узгодженню стратегічних цілей освіти та цілей закладу, особистісних цілей учасників навчального процесу через позитивну мотивацію діяльності суб'єктів навчального процесу.

Узагальнення отриманих у ході дослідження результатів дало можливість сформулювати такі *висновки*:

1. Аналіз наукових джерел дозволяє розкрити сутність і особливості управління розвитком дошкільного навчального закладу, а саме стверджувати, що дошкільна освіта є педагогічною системою, яка спрямована на формування та розвиток особистості. Вона є складним утворенням і виступає як соціально зумовлена цілісність взаємодіючих на основі співпраці як між собою, так і з оточуючим середовищем, з його духовними та моральними цінностями учасників педагогічного процесу. Основними характеристиками цієї системи є цілеспрямованість, самокерованість, імовірність, динамічність, відкритість, складність, соціальність, реальність. Для забезпечення її функціонування та утримання в межах заданих параметрів здійснюється на неї цілеспрямований вплив, який має назву *управління*.

У соціально-педагогічних системах зазначений вплив здійснюється суб'єктом управління (керуючою підсистемою) і спрямований на впорядкування об'єкта управління (керованої підсистеми). Його основним завданням є забезпечення цілеспрямованості, узгодженості функціонування та розвитку керованої підсистеми. Відбувається це через процес переробки інформації. Цей процес технологічний і має

певні етапи. Використання інформації в управлінні – це цілий комплекс організаційних, правових, технічних і технологічних заходів, засобів та методів. Даний комплекс забезпечує процес управління системою інформаційних потоків від суб'єкта управління до об'єкта шляхом оптимальної організації інформаційних масивів баз даних і знань. Стрижневим в управлінні є прийняття рішень, спираючись на теорію адаптації. При такому управлінні є певна особливість – колегіальна основа прийняття управлінського рішення шляхом сполучення функцій управлінців і виконавців.

На основі вивчення теоретичних положень і практичних аспектів управління соціально-педагогічними системами було уточнено низку дефініцій: **“розвиток дошкільного навчального закладу”** – певні зміни, що відбуваються в закладі внаслідок впливу на нього із зовнішнього середовища та в результаті певних управлінських дій; **“управління розвитком дошкільного навчального закладу”** ми розглядаємо як цілеспрямований вплив керуючої системи (суб'єкта управління) на всі підсистеми навчального закладу з метою забезпечити його функціонування й розвиток, який характеризується якісними та кількісними змінами в змісті, структурі, технології реалізації навчально-виховного процесу й залежить від характеру заданих параметрів і критеріїв результату; **“принципи управління дошкільним навчальним закладом”**, під якими розуміють основні правила в організації взаємодії керуючої та керованої підсистеми дошкільного навчального закладу.

2. Виокремлено адаптивні засади й описано кваліметричну основу управління розвитком дошкільного навчального закладу в сучасних умовах. З'ясовано, що технологія управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах має певну особливість – застосування освітнього моніторингу, що використовує комплекс факторно-критеріальних (кваліметричних) моделей діяльності. Вони розробляються як еталон, стандарт діяльності для кожної категорії працівників дошкільного навчального закладу.

Дошкільний навчальний заклад є соціально-педагогічною системою, яка має три рівні управління: перший рівень – адміністративний; другий рівень – педагогічний, рівень навчально-виховного процесу; третій рівень – це рівень споживачів освітніх послуг. Для досягнення ефективності управління дошкільним навчальним закладом узгоджується часткова мета кожного рівня управління (керівників, педагогічний та ін.) із загальною метою управління. Класичні функції управління доповнюються цільовими функціями: мотивація та рефлексія, прогнозуюча та консультативна (консалтингова) й ін. Таке перетворення передбачає знання мотивів, потреб, інтересів і цінностей людини, уміння забезпечувати умови для створення певної мотиваційної сфери, кооперацію дій керівника та підлеглих, що і є *особливістю* управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах.

Кваліметрична основа управління розвитком дошкільного навчального закладу в сучасних умовах ґрунтується на комплексній оцінці стану об'єкта дослідження. Кваліметрія забезпечує вивчення об'єкта дослідження з позицій вимірювання його якості шляхом урахування взаємозв'язку між складними та простими властивостями об'єкта через створення стандарту, відповідної моделі ідеального стану об'єкта. Існує сім принципів кваліметрії. Спираючись на принципи

кваліметричного підходу, якість предмета чи об'єкта розглядається як сукупність його властивостей. Вона представляється як ієрархічна сукупність. Провідною властивістю такої сукупності є спроможність до використання, яка враховується з точки зору задоволеності конкретних суспільних і особистих потреб споживачів.

Створення факторно-критеріальної (кваліметричної) моделі здійснюється на основі алгоритму: визначити мету діяльності навчального закладу, декомпонувати її, установити параметри (напрями) цієї діяльності; розкриваючи кожний напрям за допомогою часткових цілей конкретної управлінської структури, визначити фактори; критерії визначити на місцях, розкриваючи вимоги до кожного з них і враховуючи потреби виконавців; використовуючи метод Дельфи (або методом експертної оцінки), визначити вагомість кожного параметра, фактора, критерію або ранжуванням; оформити модель діяльності (стандарт) у вигляді факторно-критеріальної (кваліметричної) моделі. Процес оцінювання стану об'єкта управління здійснюється у два етапи: перший – оцінка простих властивостей об'єкта, другий – оцінка складних. У межах нашого дослідження була створена кваліметрична субмодель стану розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах, яка є провідною в оцінюванні стану розвитку ДНЗ. Субмодель складається із: двох параметрів (умови діяльності дошкільного навчального закладу; результативність діяльності дошкільного навчального закладу); дев'яти факторів; тридцяти п'яти критеріїв; вагомостей параметрів, факторів, критеріїв; коефіцієнта відповідності, його значення, часткових оцінок критеріїв, факторів, параметрів, загальної оцінки в межах одиниці.

3. Розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

В основу моделі покладено методологію управління, як вчення про організацію управлінської діяльності. Вона включає закономірності, принципи, підходи, функції, методи управління дошкільним навчальним закладом. Побудова моделі спирається на такі підходи: людиноцентристський, синергетичний, адаптивний. Останній, за своєю сутністю, є видом взаємодії особистості чи соціальної групи із соціальним або освітнім середовищем, що сприяє узгодженню вимог і очікувань її учасників. Взаємодія здійснюється з урахуванням певних принципів, як конкретних правил, що базуються на об'єктивних закономірностях і врахування яких полегшує управлінську діяльність, неодмінно спрямовує процес на позитивний результат і гарантує його досягнення.

Модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах має п'ять складових: *Цільова* складова відображає мету та завдання управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах. *Теоретико-змістова* складова включає такі компоненти: принципи, підходи, закономірності управління соціально-педагогічними системами взагалі й дошкільним навчальним закладом зокрема; зміст, структура, особливості та результат діяльності дошкільного навчального закладу; сутнісні характеристики управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах; фактори, критерії, показники діяльності дошкільного навчального закладу; характеристика та показники діяльності суб'єктів навчального процесу дошкільного навчального закладу. *Процесуально-технологічна* складається з трьох блоків: умови діяльності ДНЗ: організація системи управління дошкільним навчальним закладом; організація

навчально-виховного процесу; кадрове забезпечення; матеріально-технічне забезпечення; система “Дитячий садочок – сім’я – соціальне середовище”; соціальний захист суб’єктів навчального процесу тощо; рівні розвитку ДНЗ: початковий, середній, достатній, високий; моніторинг розвитку ДНЗ: факторно-критеріальне моделювання; субмоделі діяльності навчального закладу й суб’єктів навчального процесу; моніторингові дослідження результативності навчального процесу, розвитку професійної компетентності педагогів і рівень сформованості життєвої компетентності випускників. *Процесуально-технологічна* складова описує чітку систему здійснення управління на адаптивних засадах. *Рефлексивно-коригувальна* складова має такі блоки: діагностування стану розвитку дошкільного навчального закладу; аналіз та інтерпретація результатів діагностики стану розвитку дошкільного навчального закладу; корекція стану розвитку суб’єктів управління дошкільним навчальним закладом; рефлексія та визначення ступеня управлінських впливів; подальше відстеження розвитку дошкільного навчального закладу. Завершується модель розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах подальшим відстеженням його розвитку, шляхом створення відповідної програми розвитку ДНЗ.

Експериментальна перевірка моделі розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах показала позитивні зрушення в діяльності дошкільних навчальних закладів завдяки запровадженню моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Протягом двох років у дошкільних навчальних закладах, які брали участь в експериментальній перевірці та здійснювали всі як педагогічні, так і управлінські заходи за наміченим планом, відбувалося позитивне зростання майже всіх показників діяльності, як результат – підвищилася мотивація педагогічних працівників. Саме це забезпечило позитивний розвиток ДНЗ.

Стверджено, що використання розробленої моделі сприяло позитивному розвитку дошкільного навчального закладу шляхом оцінювання стану його розвитку за допомогою відповідної кваліметричної субмоделі. Загальна оцінка стану розвитку дошкільних навчальних закладів на адаптивних засадах у середньому складає + 0,11 (початок експериментальної перевірки – 0,68, кінець – 0,79).

За кожною субмоделлю було отримано такий приріст: базова кваліметрична модель оцінки діяльності дошкільного навчального закладу (з боку керівника, вихователів) – середнє арифметичне по всіх навчальних закладах складає + 0,26; базова субмодель кваліметричного стандарту діяльності вихователя та базова кваліметрична субмодель розвитку особистості дитини дошкільного віку – середнє арифметичне по всіх навчальних закладах складає + 0,12; базова кваліметрична субмодель діяльності керівника дошкільного закладу – середнє арифметичне по всіх дошкільних навчальних закладах складає + 0,18; базова кваліметрична субмодель оцінки діяльності дошкільного закладу (з боку батьків, громадськості) – середнє арифметичне по всіх навчальних закладах складає + 0,22; базова кваліметрична модель оцінки рівня творчого розвитку особистості – середнє арифметичне по всіх дошкільних навчальних закладах складає + 0,15.

4. Створено методичні рекомендації щодо застосування моделі розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах у практичній діяльності

ДНЗ. Рекомендації складаються зі вступу, у якому розкрито актуальність управління розвитком ДНЗ на адаптивних засадах і обґрунтовується необхідність його використання на практиці, трьох розділів і додатків. У першому розділі описано сутність моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах, у другому розкрито технологічні аспекти використання моделі. Третій розділ включає покрокові інструкції щодо використання моделі для кожного суб'єкта навчально-виховного процесу ДНЗ, у додатках наведено комплекс субмоделей.

Мету дослідження досягнуто, завдання виконані.

Проведене дослідження не розв'язує всього комплексу питань, що виникають під час розгляду проблеми управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах. Вимагають подальшого дослідження управлінські процеси в системі діяльності дошкільного навчального закладу, описання їх перебігу та інформаційного забезпечення. Окремого дослідження потребують процеси адаптивного управління взаємодією ДНЗ із сім'єю, громадськістю тощо. Окремого розроблення потребує методичне забезпечення здійснення моніторингових процедур із використанням описаного в дослідженні комплексу кваліметричних субмоделей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Методичні рекомендації

1. Большукіна А. В. Методичні матеріали з питання управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах / А. В. Большукіна. – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2014. – 108 с.

Статті в наукових фахових виданнях

2. Большукіна А. В. Розвиток навчальних закладів на основі пошуку, розроблення, освоєння та впровадження інноваційних педагогічних технологій / А. В. Большукіна // Імідж сучасного педагога : наук.-практ. освітньо-попул. журн. – 2010. – № 9 (108). – С. 51–53.

3. Большукіна А. В. Управління інноваційною діяльністю в навчальному закладі / А. В. Большукіна // Народна освіта : електронне наук. фахове вид. – Режим доступу : http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/bolshukina.htm

4. Большукіна А. В. Управлінська компетенція керівника та її вплив на готовність педагога до інноваційної діяльності / А. В. Большукіна // Нова педагогічна думка : наук.-метод. журн. – Рівне : РОППО, 2012. – № 2 (70). – С. 80–82.

5. Большукіна А. В. Модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах / А. В. Большукіна // Імідж сучасного педагога : : наук.-практ. освітньо-попул. журн. – 2013. – № 7 (136). – С. 15–18.

6. Большукіна А. В. Технологія реалізації моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах / А. В. Большукіна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – Вип. 37 (90). – С. 109–116.

7. Большукіна А. В. Сутнісна характеристика та основні засади моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах

/ А. В. Большукіна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – Вип. 38 (91). – С. 101–109.

8. Большукіна А. В. Експериментальна перевірка ефективності моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах / А. В. Большукіна // Народна освіта : електронне наук. фахове вид. – Режим доступу : <http://narodnaosvita.kiev.ua>

Статті в іноземних виданнях

9. Большукина А. В. Теоретический анализ управления развитием дошкольного образовательного учреждения / А. В. Большукина // Modern Science : чеське наук. вид. (журн.). – Moderní věda. – Praha, Ceske Republika : Nemoros, 2015. – № 1. – С. 52–62.

Статті в інших виданнях

10. Большукіна А. В. Актуальні проблеми мовленнєвого розвитку дошкільників / А. В. Большукіна // Основні концептуальні підходи і тенденції модернізації педагогічної освіти в Україні : зб. наук. пр. / за заг. ред. Г. Є. Гребенюка ; Міністерство мистецтва і туризму України, Луганськ. держ. інст. культури і мистецтв, Обл. метод. кабінет учеб. закладів мистецтва та культури. – Харків : Стиль-Іздат, 2007 (Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка). – С. 7–14.

11. Большукіна А. В. Центр освітніх інновацій: історія, реалії та перспективи / А. В. Большукіна // Джерело педагогічної майстерності. Освіта протягом життя : наук.-метод. журн. – Харків : ХОНМІБО, 2009. – Вип. № 2 (42). – С. 153–156.

12. Большукіна А. В. П'ятнадцята обласна тематична відкрита виставка ефективного педагогічного досвіду Освіта Харківщини ХХІ століття: Безперервна економічна освіта як засіб підвищення якості навчання / А. В. Большукіна // Джерело педагогічної майстерності. Економічна освіта в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах : наук.-метод. журн. – Харків : ХОНМІБО, 2010. – Вип. № 2 (46). – С. 46–47.

13. Большукіна А. В. Нетрадиційний тип сільської школи / А. В. Большукіна // Джерело педагогічної майстерності. Інноваційна сільська школа : наук.-метод. журн. – Харків : ХОНМІБО, 2009. – Вип. № 1 (41). – С. 14–19.

14. Большукіна А. В. Упровадження інноваційних освітніх технологій у практику роботи дошкільних навчальних закладів Харківської області / А. В. Большукіна // Джерело педагогічної майстерності. Проектний підхід як складова педагогічної інноватики на шляху до якісної дошкільної освіти : наук.-метод. журн. – Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2011. – Вип. № 2 (50). – С. 110–115.

Матеріали наукових конференцій, тези доповідей

15. Большукіна А. В. Використання інноваційних технологій у мовленнєвій освіті дітей дошкільного віку / А. В. Большукіна // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / Сумський обласний

інститут післядипломної педагогічної освіти. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2008. – С. 290–291.

16. Большукіна А. В. Філософія менеджменту в освіті / А. В. Большукіна // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. для студ., асп., науковців. – Суми : Вид.-вироб. п-во “Мрія” ТОВ, 2011. – Т. I, Секції: № 1 (сесії 1.1-1.7), № 4 (сесії 4.1-4.7). – С. 106–109.

17. Большукіна А. В. Управління інноваційною діяльністю в навчальному закладі / А. В. Большукіна // Інноваційна освітня діяльність: регіональні аспекти : тези Міжнар. наук.-практ. конф. / за наук. ред.: В. В. Олійника, Н. І. Клокар, Л. М. Карамушки, В. В. Лапінського. – Біла Церква, 2011. – С. 227–231.

18. Большукіна А. В. Особливості управління дошкільним навчальним закладом на адаптивних засадах / А. В. Большукіна // Особистість в єдиному освітньому просторі : зб. наук. тез / наук. ред.: В. В. Пашков, В. В. Савін, А. І. Павленко. – Запоріжжя : ТОВ “Фінвей”, 2012. – С. 155–156.

19. Большукіна А. В. Теоретичні аспекти управління розвитком дошкільного навчального закладу / А. В. Большукіна // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій : зб. матеріалів п'ятої Міжнар. наук.-практ. конф. для студ., асп., науковців. – Суми : Суб'єкт вид. справи Панасенко І. М., 2012. – С. 256–260.

20. Большукіна А. В. Управление развитием дошкольного учебного учреждения на адаптивных началах / А. В. Большукіна // Педагогическое образование: вызовы XXI века : материалы IV Междунар. науч.-практ. конф., посвященной памяти выдающегося ученого-педагога, акад. В. А. Сластенина. – Белгород : ИД “Белгород”, 2013. – С. 129–135.

АНОТАЦІЇ

Большукіна А. В. Управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах. – На правах рукопису.

Дисертація за здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. – Державний вищий навчальний заклад “Університет менеджменту освіти” НАПН України, Київ, 2015.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

На основі аналізу сучасних науково-теоретичних досліджень у сфері управління уточнено визначення понять “розвиток дошкільного навчального закладу”, “управління розвитком дошкільного навчального закладу”, “управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах”.

Розроблено й теоретично обґрунтовано модель управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Створена нами модель має на меті розв'язання таких завдань: забезпечення результативності навчального процесу; узгодження стратегічних цілей освіти, цілей навчального закладу, особистісних цілей учасників навчального процесу, позитивна

мотивація діяльності суб'єктів навчального процесу; формування життєвої компетентності вихованців.

Модель дала змогу підвищити результативність навчального процесу та сприяти узгодженню стратегічних цілей освіти, цілей навчального закладу, особистісних цілей і мотивів учасників навчального процесу та забезпечити взаємоприспосовування керуючої підсистеми із самоуправлінням керованих підсистем дошкільного навчального закладу. Саме такий підхід сприяє створенню конкурентоспроможного дошкільного навчального закладу й забезпечує позитивну динаміку його розвитку.

Висвітлено методіку проведення експериментальної перевірки, проаналізовано результати експериментальної перевірки, розроблено методичні рекомендації щодо впровадження моделі управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Ключові слова: розвиток дошкільного навчального закладу, управління розвитком дошкільного навчального закладу, управління розвитком дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах, факторно-критеріальна (кваліметрична) субмодель стану розвитку дошкільного навчального закладу на адаптивних засадах.

Большукина А. В. Управление развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное высшее учебное заведение “Университет менеджмента образования” НАПН Украины, Киев, 2015.

Диссертация посвящена исследованию проблемы управления развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах.

На основе анализа современных научно-теоретических исследований в области управления уточнено определение понятий “развитие дошкольного образовательного учреждения”, “управление развитием дошкольного образовательного учреждения”, “управление развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах”.

Разработана и теоретически обоснована модель управления развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах.

Созданная нами модель имеет целью решение следующих задач: обеспечение результативности учебного процесса; согласование стратегических целей образования, целей учебного заведения, личностных целей участников учебного процесса; обеспечение положительной мотивации деятельности субъектов учебного процесса; формирование жизненной компетентности воспитанников.

Модель позволила повысить результативность учебного процесса и способствовать согласованию стратегических целей образования, целей образовательного учреждения, личностных целей и мотивов участников учебного процесса и обеспечить взаимоприспособление управляющей подсистемы с самоуправлением управляемых подсистем дошкольного образовательного учреждения. Именно такой подход способствует созданию конкурентоспособного

дошкольного образовательного учреждения и обеспечивает положительную динамику его развития.

Освещена методика проведения экспериментальной проверки, проанализированы результаты экспериментальной проверки, разработаны методические рекомендации по внедрению модели управления развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах.

Ключевые слова: развитие дошкольного образовательного учреждения, управление развитием дошкольного образовательного учреждения, управление развитием дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах, факторно-критериальная (квалиметрическая) субмодель состояния развития дошкольного образовательного учреждения на адаптивных началах.

Bolshukina A. Managing the development of kindergarten on adaptive principles. – The manuscript.

Thesis for the candidate degree in pedagogical sciences, speciality 13.00.06 – theory and methods of management education. – State Higher Educational Institution “University Education Management” NAPS of Ukraine, Kyiv, 2015.

This research is devoted to the development of management problems kindergarten on adaptive principles.

Based on the analysis of modern scientific and theoretical research in the field of clarified the definition of “development of kindergarten”, “development management kindergarten”, “management development kindergarten on adaptive principles” was defined more exactly.

It was developed and theoretically grounded the model of management development for kindergarten adaptive basis.

It was created the model that had aims to solve such problems: providing the effectiveness of the educational process; coordination of strategic objectives education goals of the institution, personal goals participants in the educational process, providing positive motivation activities of the educational process; forming of life competence pets.

The model made it possible to increase the efficiency of educational process and coordination of strategic objectives which are good for education goals of the institution, personal goals and motives of the participants of the educational process and provide mutual adaptation of control subsystem with the self-government managed subsystems kindergarten. This approach helps create a competitive kindergarten and provides positive dynamics of development.

The methodology of experimental verification was shown, the results of experimental verification were analyzed, it was developed guidelines for the implementation of development management model kindergarten on adaptive basis.

Keywords: development of kindergarten, preschool development management of the institution, management development at kindergarten adaptive basis, factor-criteria (qualimetric) submodel state of kindergarten on adaptive principles.

Підписано до друку 17.11.2015 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 92.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua